

УДК 7.071.1 (477.87)

РЕБРИК А. І.,

викладач Коледжу мистецтв ім. А. Ерделі ЗХІ,
голова ЗОО Пласт НСОУ

**ХУДОЖНИК І ПЕДАГОГ ЙОСИП БОКШАЙ
ТА СТАНОВЛЕННЯ ПЛАСТУ НА ЗАКАРПАТТІ**

Ребрик А. І. Художник і педагог Йосип Бокшай та становлення Пласту на Закарпатті. У статті викладено інформацію про музей історії Пласту в Клівленді, виявлений у його фондах розроблений Йосипом Бокшаєм макет та виготовлену за ним у Празі відзнаку на перше пластове відзначення. Автор доходить висновку, що в творчій біографії митця національна і, насамперед, пластова національна ідея «Бог і Україна» були не випадкові. Про це дають можливість судити живописні роботи Йосипа Бокшай, зокрема відоме полотно «Христос серед дітей» з 1933 року.

Ключові слова: Йосип Бокшай, Леонід Бачинський, Пласт, макет, відзначка

Ребрик А. И. Художник и педагог Иосиф Бокшай и становление Пласта в Закарпатье. В статье изложено информацию о музее истории Пласта в Кливленде, обнаруженный в его фондах разработанный Иосифом Бокшаем макет и изготовленный за ним в Праге значок на первое пластовое отличие. Автор приходит к выводу, что в творческой биографии художника национальная и, прежде всего, пластовая национальная идея «Бог и Украина» были не случайными. Об этом дают возможность судить живописные работы Иосифа Бокшай, в отдельности известное полотно «Христос среди детей» с 1933 года.

Ключевые слова: Иосиф Бокшай, Леонид Бачинский, Пласт, макет, значок, отличие.

Rebryk A. I. Artist and educationalist Yosyp Bokshay and formation of Plast in Transcarpathian region. In the article the information about Cleveland Museum of Plast History is presented. Made in Prague first plast award and its draft created by Yosyp Bokshay are depicted. The author concludes that national and furthermore Plast idea of "Duty to God and Ukraine" played a critical part in his works. It can be found in Yosyp Bokshay's famous drawing "Jesus among children" (1933) and other pictural works of the artist.

Keywords: Yosyp Bokshay, Leonid Bachynskiy, Plast, draft, badge

© Ребрик А. І., 2015

ЛІТЕРАТУРА

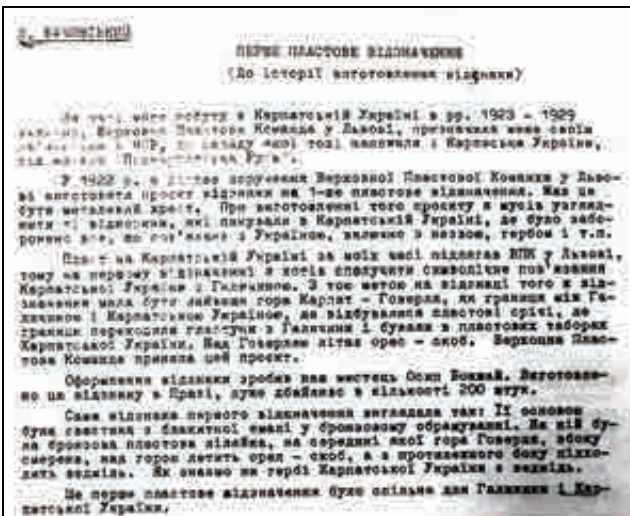
1. Андреева В. Подяка за щасливе дитинство / В. Андреева // Молодь Закарпаття. – 1976. – 18 грудня. – С. 4.
2. Бакушинский А. В. Художественное творчество и воспитание / А. В. Бакушинский. – М.: Новая Москва, 1925. – 206 с.
3. Благова Т. Організація художньо-естетичного виховання у системі позашкільної освіти (1917 – 1920 рр.) / Тетяна Благова // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2008 (№1). – 239 – 246 с.
4. Буров О. Позашкільна робота з дітьми / О. Буров // Дитячий рух. – 1928 (№ 2). – С.1.
5. Дитячі колонії // Українська Радянська Енциклопедія: [в 17 т.] / голов. ред. М. П. Бажан / К., 1961. – Т. 4. – с.194 – 195.
6. Пастернак С. Із історії освітнього руху на Україні за час революції 1917-1919 рр. / С. Пастернак. – К., 1920. – 127 с.
7. Русова С. Позашкільна освіта. Засоби її проведення: лекції, читані на позашкільному факультеті / Софія Русова – К.: Дзвін, 1918. – 87 с.
8. Цвірова Т. Д. Розвиток позашкільних закладів різних типів в Україні (1920-1941 рр.): дис... канд. пед. наук : 13.00.01 / Цвірова Тамара Дмитрівна. – К., 2003. – 236 с.

Постановка проблеми. Для закарпатця Клівленд – головне місто округу Каягога, найбільшого округу штату Огайо – цікаве насамперед тим, що українська громада тут може числити свої роки вже від перших іммігрантів, які прибули на цей терен, починаючи з 1880 року саме із Закарпаття, а вже згодом – з Галичини та Лемківщини. Не дивно, отже, що в цьому американському місті є пам'ятник Олександрові Духновичу.

А ще в Клівленді діє музей історії Пласту. Ідея його заснування (1952) належить визначному пластовому й громадському діячеві, одному з фундаторів Пласту на Закарпатті проф. Леоніду Бачинському.

Метою нашого дослідження було вивчення матеріалів музею історії Пласту. Знайомлячись з експонатами та архівними матеріалами цього, багатого на несподіванки центру українського еміграційного життя, привернув нашу увагу інформаційний лист колишнього команданта українського пласту на Закарпатті проф. Леоніда Бачинського про відзнаку першого пластового відзначення.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, Л. Бачинський воював у лавах Армії УНР, був сотником. Після поразки національно-визвольних змагань перебував у таборі для інтернованих осіб у Тарнові, потім учителював на Закарпатті в Севлюші (тепер Виноградово), а згодом в Ужгороді, де в 1924 році заснував пластове видавництво «Ватра», яким керував протягом п'яти років.

Інформаційний звіт Леоніда Бачинського

У виявленому інформаційному звіті Леоніда Бачинського, зокрема, читаємо: «За часів мого побуту в Карпатській Україні в рр. 1923-1929 включно Верховна Пластова Команда у Львові призначила мене своїм зв'язковим в ЧСР (Чехословаччина), до складу якої тоді належала і Карпатська Україна під назвою «Підкарпатська Русь». У 1922¹ р. я дістав доручення Верховної Пластової Команди у Львові ви-

готовити проект відзнаки на 1-ше пластове відзначення. Мав це бути металевий хрест. При виготовленні того проекту я мусів узгодити ті відношення, які панували в Карпатській Україні, де було заборонено все, що пов'язане з Україною, включно з назвою, гербом і т. п.»

За цю справу взявся молодий (32-річний), але вже авторитетний митець Йосип Бокшай. Уродженець Кобилецької Поляни, хоча й виховувався в душі святостефанської корони², на той час пройшов студії в Академії образотворчих мистецтв у Будапешті (1910-1914) у Імре Ревеса, а повернувшись в Ужгород у 1918 році за нових політичних умов і перспектив, активно включився в український народовецький рух, реальними справами підтримував новопосталі русько-українські організації, зокрема «Просвіту», «Руський театр товариства "Просвіта"» тощо, працював і як художник, і як педагог, приділяючи особливу увагу вихованню мистецької молоді.

З цього огляду надзвичайно інтригуюче виглядає розроблений Йосипом Бокшаєм макет, за яким у Празі «дуже дбайливо», як зазначає Леонід Бачинський, виготовлено 200 відзнак на перше пластове відзначення.

Отже, пише проф. Л. Бачинський: «Сама відзнака першого відзначення виглядала так: її основою була свастика з блакитної емалі у бронзовому обрамуванні. На ній була бронзова пластова лілейка, на середині якої – гора Говерля, збоку – смерека, над горою летить орел – скоб, а з протилежного боку підходить ведмідь. Як знаємо, на гербі Карпатської України є ведмідь (Герб офіційно затверджений в ЧСР.

До речі, Йосип Бокшай був одним із авторів, що подавав власний проект герба Підкарпатської Русі. Це перше пластове відзначення було спільне для Галичини і Карпатської України. Відзнаки були переслані до Львова. Як нам відомо, дехто зі старої пластової гвардії ще у Львові дістав те відзначення. Має його і тут підписаний».

Нагадаємо, що тут ідеться про 1923 рік. Через десятиліття свастика як символ була скомпрометована гітлерівською Німеччиною, а згадка про пластову відзнаку в повоєнні радянські часи дуже дорого коштувала б Йосипу Бокшаєві.

Однак, що в творчій біографії митця національна і, насамперед, пластова національна ідея «Бог і Україна» була не випадковою, можемо судити й за відомим полотном Йосипа Бокшая «Христос серед дітей» з 1933 року.

Композиційно картина нагадує пластову гутірку при ватрі, хлопчики одягнені майже в пластовий однострій, а присутність на полотні дорослого виховника виконана цілком в народовецькому, просвітянському, пластовому дусі.

Висновки і перспективи. За оцінкою проф. Леоніда Бачинського, виконана Йосипом Бокшаєм відзнака першого пластового відзначення була дуже

¹ Можливо, Л. Бачинський отримав доручення ще перебуваючи в Галичині, тобто до переїзду в Підкарпатську Русь (Карпатську Україну), а можливо, помилився в датуванні.

² Мається на увазі: у промадярському дусі. Землями корони Святого Стефана тривалий час називалися держави, об'єднані з Угорським королівством.

ефектна, а в скорому часі стала надзвичайно рідкісною, хіба що збереглася в родинних архівах пластиунів старшого покоління.

Власне, нам є чим гордитися. Скоб!

Відзнака першого пластового відзначення, виготовлена 1923 року за проектом Йосипа Бокшай

Йосип Бокшай. Христос серед дітей, 1933 р.

УДК 37.018.54: 75 (477.87)

СОФІЛКАНИЧ М. І.,
викладач Закарпатського
художнього інституту,
м. Ужгород, Україна

**МУКАЧІВСЬКА ДИТЯЧА ХУДОЖНЯ ШКОЛА
ІМ. М. МУНКАЧІ – ВАЖЛИВИЙ ОСЕРЕДОК
ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ**

Софілканич М. І. Мукачівська дитяча художня школа ім. М. Мункачі – важливий осередок естетичного виховання шкільної молоді. У статті йде мова про Мукачівську дитячу художню школу ім. М. Мункачі, яка на Закарпатті серед шкіл естетичного спрямування у жанрі образотворчого мистецтва має найбільший досвід роботи, свої творчі здобутки, послідовників, традиції та удосконалені форми і методи роботи з естетичного виховання підростаючого покоління.

Ключові слова. Мукачівська ДХШ, М. Мункачі, естетичне виховання, закарпатська школа, В. Цібере, С. Кіреєв.

Софилканич М. И. Мукачевская детская художественная школа им. М. Мункачи – центр эстетического воспитания учащейся молодежи. В статье анализируется деятельность Мукачевской детской художественной школы им. М. Мункачи, которая на Закарпатье среди ведущих школ эстетического направления в жанре изобразительного искусства имеет наибольший опыт работы, свои творческие достижения, последователей, традиции и усовершенствованные формы и методы работы по эстетическому воспитанию подрастающего поколения.

Ключевые слова. Мукачевский ДХШ, М. Мункачи, эстетическое воспитание, закарпатская школа, В. Цибере, С. Киреев.

Sofilkanych M. I. Mukachevo Children's Art School M. Munkachi – an important focus of esthetic education of schoolchildren. The article deals with the Mukachiv children's art school named by M. Munkachi that in Transcarpathia among schools of aesthetic direction of the genre of fine arts has the most experience, creative achievements, followers, tradition and advanced forms and methods of aesthetic education of the younger generation.

Keywords. Mukachiv CAS, M. Munkachi, esthetic education, Transcarpathian school, V. Tsibere, S. Kireyev.

© Софілканич М. І., 2015